

Täysistunto

Tiistai 10.11.2015 klo 13.59—20.53

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain ja turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 112/2015 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valio- ja maatalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

20.06 **Hannakaisa Heikkinen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kuluva vuosi on ollut maataloudelle ennätyksellisen synkkä. Lukemattomat tilat ovat todellisessa taloudellisessa ahdingossa, ja saamme kuulla jatkuvasti surullisia tarinoita ihan äärirajoilla olevista viljelijöistä. Siksi lomituspalvelujen turvaaminen on talousvaikeuksissa olevien viljelijöiden jaksamiselle olennaisen tärkeää.

Huokaisuja siitä, kun tuo lausuntokierroksella ollut hallituksen esitys muokkautui uuteen asemaan, niitä helpotuksen huokaisuja todella tuli eri puolilta Suomea. Viljelijät kaipaavat nyt sitä tunnetta, että tässä kaikessa myllerryksessä, isojen talousvaikeuksien alla olisi jotakin, joka on pysyvää ja johonka voi luottaa: siihen, että myös ensi vuonna on mahdollista saada vapaata edes 26 päiväksi vuodessa.

Arvoisa puhemies! Maatalouden ahdingosta johtuva maatilojen määrän arvioitua nopeampi väheneminen johti siihen, että lomituspalveluihin kohdistuneista 20 miljoonan euron säästöistä noin 15 miljoonaa saadaan kasaan jo tämän maatalouden rakennemuutoksen kautta. Lausuntokierroksella kentältä saatiin paljon palautetta. On todella hienoa ja arvokasta, että ihmisiä, lomituspalvelujen käyttäjiä todella kuunneltiin ja sosiaali- ja terveysministeriö on muokannut tuota esitystä sen mukaan. Tämä on mielestäni hyvä osoitus myös oppositiolle täällä eduskunnassa: tässä tavoitteesta ei tingitä, mutta keinoista ollaan valmiita neuvottelemaan. Ja vaihtoehtojen esittäminen on aina tervetullutta. Hallitus on nyt tehnyt parhaansa, jotta säästötoimista olisi mahdollisimman vähän haittaa maatalousyrittäjille, ja siitä lämpimät kiitokset ministeri Rehulalle.

Hallitus esittää maatalousyrittäjien vuosilomalomituksen säilyvän jatkossakin maksutomana ja lomapäivien määrän pysyvän ennallaan. Toisin kuin lausunnonlehtien esittämässä ehdotuksessa, sijaisapua saisi edelleen lähimaisen kuoleman ja hautajaisten sekä maanpuolustusvelvollisuuksien hoitamista varten. Alkuperäiseen ehdotukseen verrattuna myös kotieläinyksikköraja on laskettu ja vaatimus lomituspäivien kestosta on poistettu kokonaan. EU:n valtioneuvoston päätösten takia lomituspalveluihin joudutaan tekemään joitakin rajoituksia: esimerkiksi aikuiskoulutukseen osallistuminen taikka omaan edunvalvontatyöhön

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2015 vp

osallistumisen oikeus rajattiin pois. Lisäksi säästöjä saatiin rajaamalla kasvinviljely pois lomituksen piiristä.

Arvoisa rouva puhemies! Laadukkaat lomituspalvelut takaavat viljelijöiden jaksamisen, siten myös eläinten hyvinvoinnin ja lopulta puhtaan kotimaisen ruuan tuotannon.

20.10 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Nyt kun puhumme maatalousyrittäjien lomitusoikeuksiin kohdistuvista lakiesityksen kohdista, lomitusoikeuden rajaamisestakin, niin kyllä puhumme väistämättä myös lomitusoikeuden heikennyksestä joiltakin osin.

Maatalousyrittäjien työ etenkin kotieläintiloilla suomalaisen ruuan tuotannossa on erittäin lujaa sitoutumista vaativaa työtä. Riippumatta siitä, onko eläimiä kymmenen vai sata tai jotain tältä väliltä, vastuullinen tuottaja on sitoutunut hoitamaan eläimensä joka päivä. Eläimet on ruokittava, tilat pidettävä puhtaina ja kunnossa, lypsävät lypsettävä, poikivat poistettava ja sairaat hoidettava, oli arki tai pyhä. Suomalainen tilallinen tekee pääsääntöisesti työnsä esimerkillisesti, haluaa varmasti tehdä jatkossakin. Mutta miten se onnistuu esimerkiksi, jos tilanne on se, että tilallinen on loppuun palanut, maatilatalouden kannattavuusongelmien ja muiden jatkuvien haasteiden kanssa kamppaileva, ja jos vielä lomitusoikeuttakin heikennetään siltä osin kuin sitä heikennetään — hallituksen kielellä siis rajataan?

Tämä uhka ei koske vain pieniä tiloja, joissa eläinyksikkömäärä jää alle hallituksen esittämän täyden lomitusoikeusrajan — hyvä, jos sitä on kuitenkin vielä laskettu — vaan esimerkiksi myös nykyaikaisia suuria tiloja robottinavettoineen, joissa työtä tilalla on sekä isännälle että emännälle niin, että tunnit vuorokausissa eivät tahdo riittää, mutta joissa navettatöiden osuus tunneista voi olla alle neljä tuntia päivässä. Hyvä, jos tähänkin on tullut muutos. Mutta minä veikkaan, että huonosti käy eivätkä nuorten tilallisten jatkohalut tästä ainakaan kasva eivätkä lomituksen heikennykset nosta tunnelmaa jatkuvassa ahdingossa elävillä tiloilla ympäri Suomen siltä osin kuin rajoitukset kuitenkin kohdistuvat joihinkin tilallisiin heikentävästi.

Kun viime viikon kyselytunnilla tässä salissa keskustelimme eläinsuojelulain uudistamisen tarpeesta, puhuimme myös suomalaisen elintarviketuotantoketjun eettisyydestä, vastuullisuudesta ja puhtaudesta. Muutamista räikeistä poikkeuksista huolimatta suomalainen ruoka on, uskallan väittää, Euroopan ja maailman mittakaavassa aivan kärkeä täällä saralla. Eläinten hyvinvoinnin kannalta vähintään yhtä suuri merkitys kuin eläinsuojelulain päivityksellä, josta vallitsee suuri konsensus, että se on tarpeen, on myös tuottajien hyvinvoinnista huolehtimisella. Se tarkoittaa sitä, että maatalousyrittäjien voimavaroja ei pidä rasittaa polttamalla kynttilää molemmista päistä, toisaalta kannattavuusongelmilla ja siihen päälle vielä tieteen tahtoen valitulla lomitusoikeuden rajaamisella joiltakin osin. Hyvinvoiva suomalainen tuottaja pitää huolen eläimistään. Loppuun palanut ei kyllä jaksa huolehtia edes itsestään, ja tämän loppuunpalamisen estämiseksi lomituksen nykymuotoisen kattavan järjestelmän säilymisellä on merkittävä vaikutus.

20.14 Timo V. Korhonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt tätä lakiesitystä lukee ja katsoo, niin on kyllä syytä kiittää hallitusta nyt siitä, että tämä lakiesitys on siinä muodossa, missä se tällä hetkellä eduskunnalle on tuotu. Tämä esitys parantui merkittävästi lakiluonnoksesta, ja annettu palaute on otettu monella tavalla hyvin huomioon siitä huoli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2015 vp

matta, että siellä on tietynlaisia pieniä heikennyksiä nykytilanteeseen ja nykylakiin verrattuna.

Mutta joka tapauksessa, jos tuo luonnos olisi tullut lakiesitykseksi ja lopulta lainsäädännöksi, se olisi pahimmillaan uhanut suomalaisen maatalouden tulevaisuutta, niin vakavasta asiasta tässä kaiken kaikkiaan oli kyse. On pakko todeta, että en ole koskaan kansanedustaja-aikanani saanut viljelijöiltä mistään yksittäisestä asiasta niin paljon palautetta kuin tuosta lokakuussa lausunnolle lähteneestä lakiluonnoksesta. Palautteen määrä kertoo siitä, että viljelijät ovat kyllä — ja ovat ennen muuta edellisen hallituksen säästöjen ryydittäminä — olleet valmiita tulemaan vastaan mahdollisuuksiensa mukaan talouden vuoksi tehtyihin tiukennuksiin, mutta heidän jaksamisensa kanssa ei ole leikkimistä. Viljelijät tarvitsevat lomansa ja ovat sen totta vie ansainneetkin. Työssäjaksamisen tukemisen täytyy koskettaa myös viljelijöitä, asialla on kytkös myös viime aikoina puhuttaneeseen eläinten hyvinvointiin: mitä paremmin jaksava viljelijä, sen parempi on eläinten hyvinvointi, kuten myös edustaja Halmeenpää tuossa edellä totesi. Tässä lakiesityksessä säilytetään vuosilomalomitus maksuttomana, ja sitä saisi jatkossakin 26 päivää kalenterivuodessa. Tämä on erittäin tärkeä viljelijöitten jaksamisen kannalta.

On myös erittäin tärkeää, että hallitusohjelmaan kirjattuun säästötavoitteeseen, 20 miljoonaan euroon, huomioidaan maatalouden rakennemuutoksesta saatavat luonnolliset säästöt. Ne on tässä lakiesityksessä huomioitu.

On myös muistettava, että lomitus on kantanut vastuunsa muun maataloussektorin kanssa julkisen talouden talkoissa jo viime vaalikaudella. Korostan vielä, että lakiluonnoksesta saadun palautteen huomioiminen oli erittäin tärkeää monelta osin mutta ei vähiten säästöjen osalta. Jos tuo 20 miljoonan euron leikkaus olisi viety väkisin läpi, se olisi käytännössä tarkoittanut maatalouslomituksen alasajoa. Se olisi saattanut vaarantaa merkittäväällä tavalla palveluiden tasa-arvoisen saatavuuden eri puolilla Suomea. Lomitus on kaiken kaikkiaan tärkeä osa viljelijöitten sosiaaliturvaa. Siksi sen saatavuus ei voi vaihdella alueelta toiselle, eikä lomituseräjäjärjestelmää muutenkaan saa säästää hengiltä.

Nyt kun hallitusohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena on, aivan oikein, biotalous ja puhtaat ratkaisut ja siinä yhtenä toimenpiteenä suomalaisen ruuantuotannon kannattavuuden parantaminen ja kauppataaseen nousuun saaminen, maatalouslomituksen merkitys on monella tavalla keskeinen. Maatalousyrittäjän lomituspäalveluoikeus on tosiaankin viljelijän sosiaaliturvaa, ja sen romuttaminen vauhdittaisi karjatilojen luopumista tuotannosta ja nuorten hakeutumista muihin kuin alkutuotannon ammatteihin. Kotieläintaloudesta luopuminen on jo kiihtynyt kannattavuuden heikkenemisen vuoksi, muun muassa maidon hinnan putoamisen, poikkeuksellisen kesän ja tukimaksatusten siirtymisen vuoksi. Olisikin ollut tuhoisaa kiihdyttää tätä kehitystä vielä valtion toimin, kun olemme riippuvaisia maataloudesta niin huoltovarmuuden kuin biotalouden kehityksen vuoksi. Maatalouslomitus on siis turvattava myös sen takia, että tuo biotalouden tavoite pystytään saavuttamaan.

Vaatus vähimmäistyötuntimäärästä oli syytä poistaa, ja siitä kiitos myös ministerille, että se myös tästä lakiesityksestä poistettiin. Toimintaansa tehostaneet ja koneellistaneet yrittäjät olisivat kärsineet 4 tunnin vaatimuksesta, mikä olisi ollut erittäin ristiriitainen viesti maatalouden kehittämislle.

Kaiken kaikkiaan saadun palautteen ja myös lausuntojen keskeisin viesti oli, että nyt tarvitaan hyvin toimivaa maatalouden lomituseräjäjärjestelmää enemmän kuin koskaan aiemmin, eikä suinkaan esityksiä siitä, kuinka järjestelmää heikennetään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2015 vp

20.19 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus ilmoitti jo keväällä hallitusohjelmassa, että maatalousyrittäjien lomituspalveluista säästetään yhteensä 20 miljoonaa euroa, ja varmasti moni silloin ajatteli, että todennäköisesti se tapahtuu sieltä rakenteitten kautta. Sitten kun tuo lakiluonnos tuli tietoon, niin todellakin, niin kuin täällä edustaja Korhonenkin sanoi, valtavasti tuli palautetta. Eräskin nuori emäntä kirjoitti, että pitääkö tässä tilanteessa vielä lyödä lyötyä. Se oli kova uutinen kannattavuuden kanssa kipuilevalle suomalaiselle maanviljelyssektorille.

Mutta onneksi tosiaankin hallitus sitten tästä palautteesta otti opiksi ja lähti parantamaan tätä esitystä. Mutta kyllä käsitykseni on, että kuitenkin esimerkiksi näitten eläinryhmittöjen koko asettuu jonnekin sinne puoleenväliin, elikkä eikö se niin ollut, että siinä lakiluonnoksessa se tuplattiin 4:stä 8:aan ja nyt sitten, kun saatiin tämä palaute, tätä alarajaa sitten kuitenkin sille palvelun saannille laskettiin tuohon 6 yksikköön. Että kyllä se tietenkin huononnus on siihen entiseen nähden, mutta kumminkaan ei niin suuri kuin mitä aluksi pelättiin.

Tässä edustaja Korhonen toi just hyvin esille ja moneen kertaan sanoi, että kyse on sosiaaliturvasta. Näinhän me Suomessa tämän näemme. Tämä on aivan itsestään selvää. Silloin kun ihminen sairastaa tai toipuu sairaudesta tai synnyttää ja tarvitsee olla sen takia sitten äitiyslomalla, niin nämä ovat meille niin kuin sosiaaliturvan osa. Mutta kuitenkin sitten taas tuolla EU:n puolella tätä on katsottu yritystukielementtinä, ja siitä syystä kai tämä ylipäättänsä joutui sitten tällä tavalla muutoksen alaisuuteen.

Tietenkin tässä voi sanoa hallitukselle tunnustusta siitä, että tätä on parannettu, mutta toki tässä on kuitenkin huononnusta siihen lähtötilanteeseen nähden, ja äärimmäisen tärkeää tänä aikana on antaa ylipäättänsä maanviljelyssektorille se signaali, että heidän työtään arvostetaan ja tuetaan ja halutaan olla auttamassa pahimman yli.

20.21 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin tämä saatu palaute oli aivan keskeinen sen eteen, että tämä lausuntokierroksella ollut lakiesitys muokautui siihen, mikä se nyt tällä hetkellä on ja minkälaisena se meille sosiaali- ja terveysvaliokuntaan nyt pian tulee. Ja sen takia haluan vielä antaa kiitokset Melalle ja Melan paikallisille lomituspalveluyksiköille. He tekivät todella ison työn tässä. Toki monet monet muut tahot ja ihan yksittäiset viljelijät ovat siitä palautetta antaneet, mutta Mela ja nämä lomituspalveluyksiköt olivat keskeinen taho, joka teki uudet laskelmat sosiaali- ja terveysministeriön suuntaan siitä, miten jo tämän valitettavan rakennemuutoskehityksen, mikä suomalaisessa maataloudessa on, kautta odotetaan säästöjä saatavan.

Sinänsä surullinen asia, että tämän kiihtyvän tilojen lopettamisen, yrittäjien maataloudesta luopumisen vuoksi pystytään sitten pelastamaan tämä lomitustajärjestelmä itsessään. Että tavallaan ne, jotka taipuvat, antavat sitten sitä myöten mahdollisuuden tämän järjestelmän ylläpidolle, ja sitä kautta näitä säästöjä vähemmän tarvitaan.

Mutta hyvä on muistaa myös se, että edelleenkin myöskään kaikki isot tilat eivät ole lomituspalvelujen piirissä. Moni iso uusi robottitila on jo osakeyhtiömuotoinen, ja heille eivät lomituspalvelut kuulu. Meidän täytyy yhteiskunnassa löytää elementtejä, että jokin taho pystyy myös huolehtimaan ja näkemään heidän jaksamisensa tai heidän uupumisensa.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2015 vp

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.